

POSTANOWIENIE

Dnia 9 listopada 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)
SSN Bronisław Czech (sprawozdawca)
SSA Wojciech Kościółek

w sprawie z powództwa "S." Spółki z o.o.
przeciwko I.T.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 9 listopada 2004 r.,
kasacji strony powodowej od postanowienia Sądu Apelacyjnego
z dnia 30 grudnia 2003 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do rozpoznania i orzeczenia o kosztach procesu za
instancję kasacyjną.**

Uzasadnienie

Powódka "S." Spółki z o.o. wystąpiła 14 grudnia 2000 r. z powództwem przeciwko L.S., H.S. i I.T. o zasądzenie kwoty 539.617,13 zł oraz zaległych odsetek w kwocie 32.377,03 zł (łącznie 571.994,16 zł) z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu. Powódka oparła żądanie na wekslu gwarancyjnym wystawionym przez W.T. i L.S., współników spółki cywilnej R. S.C., poręczonego przez H.S. i I.T. Jeden z wystawców weksla – W.T. zmarł przed wytoczeniem powództwa.

Sąd Okręgowy w O., nakazem zapłaty z dnia 26 stycznia 2001 r., nakazał pozwanym zapłatę powódce kwotę 571.994,16 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 14 grudnia 2000 r. oraz koszty procesu wymienione w tym nakazie.

Pozwani wnieśli zarzuty od nakazu zapłaty, domagając się jego uchylenia i oddalenie powództwa. Zarzucili, wadliwe wypełnienie weksla (wadliwe określenie remitenta) oraz wypełnienie weksla niezgodnie z deklaracją wekslową, wedle której weksel zabezpieczał spłatę pożyczki w kwocie 800.000 zł zaciągniętą przez Spółkę „R.” w powodowej Spółce, która to pożyczka została spłacona i zobowiązanie zabezpieczone wekslem wygasło.

W piśmie procesowym z dnia 18 września 2001 r. powodowa Spółka oświadczyła, że weksel gwarancyjny „obejmował zapłatę przez pozwanych uznanego przez nich roszczenia w innym postępowaniu, tj. w postępowaniu układowym przed Sądem Rejonowym w O. w sprawie Ukł. [...]9”. Powódka wskazała, że uznanie dotyczy kwoty 501.954, 70 zł i kwoty skapitalizowanych odsetek 31.839,16 zł na dzień wystąpienia z wnioskiem o otwarcie postępowania układowego.

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 19 października 2001 r., utrzymał w mocy wymieniony nakaz zapłaty.

Na skutek apelacji pozwanej I.T., Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 7 maja 2002 r., zmienił wyrok Sadu Okręgowego w ten sposób, że uchylił nakaz zapłaty w stosunku do pozwanej I.T. i oddalił wobec niej powództwo oraz orzekł o kosztach procesu i opłacie sądowej. Sąd Apelacyjny przyjął, że zgodnie z deklaracją wekslową, pozwana I.T. podpisała jako poręczyciel weksel *in blanco* na zabezpieczenie wymienionej pożyczki, a skoro została ona spłacona, to jej zobowiązanie wekslowe wygasło. Ponowne złożenie remitentowi tego samego weksla, dla zabezpieczenia mających powstać w przyszłości wszelkich zadłużeń z jakiegokolwiek tytułu prawnego wymagało osobnego objawu woli poręczycieli za tego

rodzaju zobowiązanie, czego pozwana I.T. nie uczyniła, nie podpisała bowiem deklaracji wekslowej z dnia 20 października 1994 r. Weksel w stosunku do pozwanej I.T. wypełniony został zatem sprzecznie z art. 10 pr. wekslowego i dlatego żądanie powódki, dochodzone z weksla, podlega oddaleniu wobec tej pozwanej. Kasacja powódki od tego wyroku została prawomocnie odrzucona.

W sprawie niniejszej, w pozwie z dnia 31 lipca 2002 r. powódka – „S.” Spółka z o.o. żąda zasądzenie od pozwanej I.T. kwoty 501.594,70 zł z ustawowymi odsetkami od 14 grudnia 2000 r. Twierdzi, że pozwana była współnikiem Spółki Cywilnej R. i z tego tytułu, jako dłużnik solidarny, odpowiada za zakupione towary, wykazane w fakturach, na kwotę dochodzoną pozwem i kwotę tę uznała w listopadzie 2000 r. w postępowaniu układowym.

Sąd Okręgowy w O. nakazem zapłaty z dnia 20 sierpnia 2002 r., uwzględnił powództwo.

Pozwana w zarzutach, podniosła, poza merytorycznym ustosunkowaniem się do pozwu, że dochodzone roszczenie zostało już prawomocnie osądzone w poprzedniej sprawie i wniosła o odrzucenie pozwu, ewentualnie o uchylenie nakazu zapłaty i oddalenie powództwa.

Sąd Okręgowy w O. postanowieniem z dnia 26 czerwca 2003 r. oddalił zarzut pozwanej powagi rzeczy osądzonej przyjmując, że rozstrzygnięcie poprzedniej sprawy nastąpiło na podstawie weksla, a nie w oparciu o stosunek podstawowy; dochodzone obecnie roszczenie nie jest zatem tożsame z roszczeniem, które było przedmiotem poprzedniej sprawy.

Na skutek zażalenia pozwanej Sąd Apelacyjny wydał postanowienie z dnia 30 grudnia 2003 r., o treści następującej: „1/ zmienić zaskarżone postanowienie, uchylić nakaz zapłaty Sądu Okręgowego w O. z dnia 20 sierpnia 2002 r. w całości i pozew odrzucić; 2/ zasądzić od strony powodowej na rzecz pozwanej kwotę 6.200 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.”

Sąd Apelacyjny przyjął, że dochodzone obecnie roszczenie, jest tożsame z tym, które zostało wymienione w poprzedniej sprawie przez powódkę w jej piśmie z dnia 18 września 2001 r., zmieniającym podstawę faktyczną powództwa i o którym to roszczeniu orzekł Sąd w tamtej sprawie.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 30 grudnia 2003 r. zaskarżyła powódka kasacją. Zarzuciła naruszenie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 366 k.p.c., „polegające na przyjęciu, że powagą rzeczy osądzonej objęte jest roszczenie,

które było przedmiotem rozstrzygnięcia w prawomocnym wyroku” i wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Pozwana wniosła o oddalenie kasacji i zasądzenie dla niej od powódki kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Trafne jest stanowisko wedle którego po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, wydanego na podstawie weksla gwarancyjnego, spór z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego przenosi się na ogólną płaszczyznę stosunku prawa cywilnego. Jest to dopuszczalne, gdy weksel nie był przedmiotem obrotu i spór toczy się między osobami będącymi zarazem stronami stosunku podstawowego Strony mogą zatem powoływać się na podstawy faktyczne i prawne wynikające z łączącego je stosunku prawnego, który jest źródłem dochodzonego przez powoda roszczenia cywilnoprawnego, nawet jeśli okaże się, że roszczenie wekslowe nie istnieje (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 1997 r., I CKN 48/97, oraz powołane w nim orzecznictwo). Trzeba jednak odpowiedzieć na pytanie czy w pierwszej z wymienionych spraw sytuacja taka zaistniała w stosunku do pozwanej I.T., która jest pozwaną w drugiej sprawie i jaka była podstawa rozstrzygnięcia sprawy w stosunku do niej.

W pierwszej sprawie powódka w lakonicznym pozwie powołała się na deklarację wekslową wekslowa z dnia 20 października 1994 r. i przedłożyła weksel. Deklaracja w punkcie 1. zawiera zapis: „Wystawca weksla potwierdza złożenie remitentowi weksli w ilości _____ szt. do zawartej umowy pożyczki. Wystawca stwierdza, że złożone weksle gwarancyjne Firma S. sp. z o.o. stają się z dniem dzisiejszym wekslami gwarancyjnymi wystawcy weksli wobec remitenta za wszelkie zadłużenia powstałe z jakiegokolwiek tytułu prawnego.” Sąd Apelacyjny w powołanym wyżej wyroku z dnia 7 maja 2002 r. ustalił, że pozwana I.T. podpisała weksel jako poręczyciel odnośnie do pożyczki 800.000 zł, nie podpisała natomiast wymienionej deklaracji wekslowej, tzn. że nie poręczyła „za wszelkie zadłużenia powstałe z jakiegokolwiek tytułu prawnego”, pożyczka została spłacona, przeto zobowiązanie wekslowe z tego tytułu wygasło. Oddalenie powództwa w tym zakresie wobec pozwanej I.T. stało się prawomocne. Wynika z tego, że sprawa wobec tej pozwanej rozstrzygnięta została na podstawie prawa wekslowego przy rozważeniu

stosunku podstawowego, dotyczącego umowy pożyczki. Tu wyłaniają się występujące w sprawie pierwszej dwie kwestie: ewentualnej zmiany podstawy faktycznej powództwa w wymienionym piśmie powódki z dnia 18 września 2001 r. i zakresu prawomocnego osądzenia sprawy wobec pozwanej I.T.

Zmianą powództwa może być bądź zastąpienie dotychczasowej podstawy faktycznej inną, przy zachowaniu niezmienionego żądania, bądź zmiana żądania przy niezmienionej podstawie faktycznej, bądź też zmiana obu tych elementów. O zastąpieniu podanej pierwotnie podstawy faktycznej, nową podstawą w sprawie o świadczenie można mówić wtedy, gdy zmiana okoliczności faktycznych powoduje, że żądanie (choć tak samo sformułowane, np. dotyczące zapłaty takiej samej sumy pieniężnej) nie jest już tym samym, gdyż inne jest materialno-prawne źródło obowiązku, którego realizacji powód dochodzi. Gdyby nawet pismo powódki z dnia 18 września 2001 r. (bardzo lakoniczne i nieprecyzyjne, karta 126 poprzedniej sprawy) potraktować jako zawierające zmianę zarówno podstawy faktycznej (nie z zobowiązania wekslowego, lecz z uznania dokonanego przez pozwanych w postępowaniu układowym za pobrane towary zgodnie z fakturami) oraz wysokości dochodzonej kwoty (w pozwie kwota 571.994,16 zł, w wymienionym piśmie 533.433,86 zł.), to nie ma to znaczenia dla rozumienia zakresu powagi rzeczy osądzonej w pierwszej sprawie wobec pozwanej I.T., a to z dwóch przyczyn. Po pierwsze. Zakres powagi rzeczy osądzonej pod względem przedmiotowym ocenia się według zakresu rozstrzygnięcia, a nie zgłoszonego przez powoda żądania. Powtarzając to, co powiedziano wyżej, Sąd Apelacyjny w pierwszej sprawie, w wyroku z dnia 7 maja 2002 r., rozstrzygnął o żądaniu wobec pozwanej I.T. na podstawie prawa wekslowego, przy rozważeniu stosunku podstawowego, dotyczącego umowy pożyczki, a nie na podstawie wskazanej w ewentualnej zmianie podstawy faktycznej i wysokości żądania. Po drugie. Wymieniona zmiana powództwa, gdyby przyjąć, że nastąpiła, była niedopuszczalna w postępowaniu nakazowym w świetle art. 495 § 1 zd. pierwsze k.p.c.

Porównanie roszczenia dochodzonego w sprawie niniejszej z roszczeniem o którym rozstrzygnął Sąd Apelacyjny w pierwszej sprawie, prowadzi zatem do wniosku, że mamy do czynienia z dwoma różnymi roszczeniami i nie występuje powaga rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 366 k.p.c.

Dlatego Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie, a Sąd Apelacyjny orzeknie w przedmiocie zażalenia wniesionego przez powódkę (art. 393¹³ k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. w zw. z art. 393¹⁹ i 391 k.p.c.).